

PROPOSTES D'ACTUACIÓ
PER DISMINUIR LA
PRESÈNCIA DE XERINGUES
I ALTRE MATERIAL DE CONSUM DE DROGUES
A LA VIA PÚBLICA

Generalitat de Catalunya
Agència de Salut Pública de Catalunya

Alguns drets reservats

© 2014, Generalitat de Catalunya. Departament de Salut.
Agència de Salut Pública de Catalunya

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 3.0 de Creative Commons.

La llicència es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/>

Edita:

Agència de Salut Pública de Catalunya

Primera edició:

Barcelona, juny de 2014

Disseny Gràfic:

Alex Verdaguer

Assessorament lingüístic:

Servei Lingüístic del Departament de Salut

URL:

<http://hemerotecadrogues.cat>

**PROPOSTES D'ACTUACIÓ
PER DISMINUIR LA
PRESÈNCIA DE XERINGUES
I ALTRE MATERIAL DE CONSUM DE DROGUES
A LA VIA PÚBLICA**

Elaboració:
ASPCAT

Revisors:

ANNA ALTABÀS

Àmbit Prevenició

MONTSE CAMPAMÀ

Servei de Serveis Socials
Ajuntament de Sant Adrià de Besòs

LUISA CONEJOS

Regidoria de Serveis Personals i Salut Pública
Ajuntament de Lleida

ANNA GUITART

Servei de Prevenició i Atenció a les
Drogodependències. ASPB

CARMEN VECINO

Servei de Prevenició i Atenció a les
Drogodependències. ASPB

LÍDIA VIDAL

Àrea de Sostenibilitat i Participació Ciutadana.
Ajuntament de Girona

LAURA PÉREZ

El Local de la Mina. IPSS

Revisors:

PEPI CARBONELL

Polícia Local. Ajuntament de Mataró

ENRIC BATLLE

Centre d'Atenció a les
Drogodependències de Mataró

EVA LÓPEZ

Centre d'Atenció a les
Drogodependències de Mataró

ASSUMPTA LLUCH

Secció de Salut Pública
Ajuntament de Mataró

ALÍCIA MOLINA

Asaupam

OLGA DÍAZ

SAPS-Creu Roja

ÍNDEX

Introducció	5
Objectiu general	6
Objectius específics	7
Població diana	7
Actuacions	7
Consideracions prèvies	
Accions	
Agents implicats	11
Centres de reducció de danys + PIX	
Centres de tractament	
Centres d'atenció primària/farmàcies/hospitals	
Educadors de carrer	
Comerços i negocis de la zona	
Serveis de neteja i personal de parcs i jardins	
Policia	
Administració local	
Veïns	
Sistema d'avaluació i seguiment	14
Annex 1. Línia d'accés directe	15
Circuit d'actuació dels ajuntaments	
Circuit d'actuació per a la població general	
Annex 2. Guia d'actuació en cas de punxada accidental	17
Annex 3. Protocol per a la recollida de xeringues	18
Agents que efectuaran la recollida de xeringues usades a terra	
Procediment per a la recollida de material d'injecció usat a la via pública	
Procediment de recollida i eliminació	
Materials imprescindibles per a personal autoritzat per a la recollida de xeringues	
Annex 4. Recomanacions per als usuaris	22
Bibliografia	23

INTRODUCCIÓ

El consum de drogues sempre ha estat motiu d'alarma sanitària i social, especialment si aquest consum té lloc al carrer sense cap tipus de control higiènic. Al voltant de les zones de tràfic de drogues acostumen a concentrar-se consumidors de drogues en situació d'exclusió social que consumeixen al carrer amb pràctiques d'alt risc, la qual cosa té conseqüències sobre l'entorn. Els consumidors que usen l'espai públic per consumir ho fan no tant perquè ho vulguin sinó perquè no tenen cap altre lloc per consumir i, per tant, ho fan en condicions poc higièniques i sovint amb pressions per por que els vegin els veïns, la policia...

Aquest problema encara es fa més palès quan els consumidors deixen xeringues i altre material de consum a terra, fet que encara genera més alarma quan es deixen a prop de centres educatius o equipaments socials del barri.

La solució ideal per a aquest problema és poder oferir a les persones que consumeixen drogues un espai de consum on puguin consumir-les en condicions higièniques, i posteriorment dipositar el material usat en un lloc segur.

Actualment, encara hi ha zones obertes de consum (espais propers a la zona de tràfic de drogues on hi ha persones que consumeixen) on sovint és habitual trobar estris de consum usats a terra, sobretot si la zona no té un espai destinat a retornar aquest material o no hi ha cap servei que resolgui aquesta situació (sala de consum higiènic, equips de carrer de reducció de danys...).

Aquest fenomen s'ha de tractar, ja que el fet de trobar material d'injecció de drogues usat a terra (especialment xeringues) pot comportar alarma social i un focus de contagi de malalti-

es infeccioses per als consumidors de drogues si reutilitzen aquest material i també per a la població general, tot i que és una possibilitat molt mínima.

Tot i que de moment no es coneix cap cas de contagi d'hepatitis C o VIH per punxada accidental amb una xeringa trobada a terra en un espai públic, cal saber que el risc de transmissió després d'una exposició parenteral al VHB oscil·la entre un 2 i un 30%; en cas d'exposició parenteral al VHC, entre el 0,6 i el 4%, i després d'una exposició al VIH, entre el 0,1 i el 0,5%; i aquest risc augmenta amb el volum de sang inoculat (vegeu el document de bones praxis [Risc biològic parenteral](#)).

Aquesta situació genera més conflicte quan el lloc de consum no és en un espai obert als afores de la ciutat sinó que es tracta d'espais públics dins de la ciutat; aleshores, es crea un fort rebuig per part dels veïns cap a aquestes persones, cosa que és una amenaça per a la continuïtat de serveis, com ara el Programa d'Intercanvi de Xeringues (PIX) i els centres de reducció de danys.

Disminuir el tràfic de drogues és una tasca molt complexa i eradicar-lo, pràcticament impossible. Si bé eliminar el problema és molt difícil, gestionar-ne i pal·liar-ne els efectes indesitjats, tant per a la salut dels drogodependents com per a la convivència amb els veïns, és factible, tal com indica l'evidència científica i també l'experiència.

La millor resposta a aquest problema és elaborar, entre tots els agents i serveis implicats, una estratègia o un conjunt d'activitats per cada zona.

Aquest document pretén oferir una guia general de possibles mesures que es poden tenir en compte en el moment d'elaborar un pla d'actuació concret de recollida de xeringues, ja sigui incloent-les tal com exposa aquesta guia o adaptant-les.

OBJECTIU GENERAL

Prevenir i reduir els riscos relacionats amb l'abandonament del material d'injecció de drogues en la via pública.

Els riscos són:

- » La reutilització del material per part dels consumidors de drogues
- » La brutícia i la manca d'higiene
- » El risc de contagi
- » L'alarma social
- » El perill per a la continuïtat dels serveis de drogodependències

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- » Afavorir la col·laboració entre agents implicats per tal d'elaborar un pla d'actuació conjunta i establir uns mitjans per fer el seguiment i la supervisió de l'aplicació i l'eficàcia.
- » Revisar la prestació actual dels serveis que estiguin relacionats amb la recuperació de xeringues i altre material de consum usat.
- » Elaborar un sistema de coordinació i treball conjunt entre els serveis de drogodependències i els serveis de neteja que busquen i recullen xeringues i altre material de consum usat a terra dels espais públics.
- » Prendre altres mesures que afavoreixin l'eliminació segura de xeringues (com ara la possibilitat d'instal·lar contenidors de retorn).
- » Fer formació i dotar adequadament els serveis de neteja de l'espai públic i els professionals de drogodependències que fan la recollida de xeringues, amb l'objectiu de conscienciar-los sobre els riscos que comporta la manipulació de xeringues usades, i com fer una recollida amb seguretat i higiene.
- » Dur a terme tasques educatives de sensibilització adreçades als consumidors per evitar l'abandonament de les xeringues usades en l'espai públic i afavorir el retorn dels estris usats.
- » Informar i sensibilitzar els veïns de la zona sobre les mesures que cal prendre en cas de trobar xeringues o altre material usat a terra.

POBLACIÓ DIANA

- » Directa: persones que consumeixen drogues per via parenteral.
- » Indirecta: comunitat.

ACTUACIONS

Consideracions prèvies

Els programes d'intercanvi de xeringues (PIX) són en part responsables de la reducció dels problemes que comporta la presència de material d'injecció usat als carrers i, per tant, tot PIX ha d'establir sempre actuacions destinades a la recuperació de les xeringues usades.

D'altra banda, el fet que es recuperi fàcilment el material d'injecció és fonamental per controlar les infeccions pel VIH, HC i altres malalties infeccioses.

Els responsables dels PIX i altres programes que fan distribució de xeringues no s'han de negar a lliurar material esterilitzat a un consumidor de drogues per por que el material usat no es torni al lloc adequat. Si bé el material d'injecció usat i abandonat és un risc potencial d'infecció per punxada accidental, aquest risc és molt més baix al risc a què s'exposen les persones que consumeixen drogues si comparteixen material d'injecció. Els PIX no hauri-

en d'impedir l'accés d'aquestes persones al material d'injecció nou (el retorn "un per un" s'associa a nivells més alts d'infecció pel VIH i hepatitis¹), sinó que haurien de conscienciar aquelles que no solen retornar el material utilitzat.

En el cas dels consumidors de drogues que no usen els serveis, els educadors de carrer o agents de salut poden arribar a aquests usuaris a través del treball de carrer per fer-los arribar el missatge sobre la importància que té el fet de retornar el material d'injecció.

Accions:

1. Crear una comissió de coordinació territorial amb l'objectiu de millorar la recuperació de les xeringues i altre material de consum de drogues usat².

Objectius

- » Identificar els espais oberts de consum amb xeringues usades a terra.
- » Elaborar un pla d'actuació conjunta.
- » Elaborar protocols de recollida i eliminació del material usat.
- » Definir un sistema d'avaluació i seguiment.

Membres de la comissió:

- » Administració local
- » Serveis de drogodependències
- » Serveis de neteja de l'espai públic
- » Cossos de seguretat
- » Representants dels veïns
- » Representants dels consumidors de drogues...

2. Revisar l'oferta de serveis d'atenció als drogodependents que incideixen en la recuperació de xeringues.

- » Revisar l'existència o no de PIX, sales de consum higiènic i treball de carrer.
- » Revisar la cobertura horària i territorial.
- » Revisar la capacitat dels serveis.
- » Revisar si aquests serveis tenen protocols d'actuació per afavorir la recuperació o l'eliminació segura de xeringues i altre material de consum.

¹ WHO - Guide to Starting and Managing a NSP" pàg.19.<http://www.who.int/hiv/pub/idu/needleprogram/en/>

² Els grups o comissions de coordinació ja existents també poden incorporar aquest objectiu.

3. Coordinar els serveis que treballen en l'espai públic en la recerca i la recollida de material de consum.

- » Definir un sistema ràpid i àgil per compartir informació entre aquests serveis.
- » Elaborar un protocol per a la recollida segura de material de consum.
- » Crear un circuit per eliminar les xeringues usades.

4. Definir altres mesures de recuperació:

- » Instal·lar contenidors de recollida en l'espai públic, d'acord amb el volum de consum i d'abandonament de xeringues. En aquest cas cal:
 - » Consensuar amb els residents el lloc on es posen. En l'elecció del lloc, cal tenir present:
 - Que no sigui un lloc concorregut per menors d'edat.
 - Que no hi hagi càmeres de seguretat o altres mecanismes que puguin foragitar els consumidors de drogues.
 - Que sigui un lloc per on passin habitualment els equips d'educadors de carrer corresponents, per tal d'assegurar la cura i el manteniment adequats dels contenidors.
 - » Vetllar per la seguretat a l'hora de buidar-los.
- » Instal·lar contenidors de recollida en els serveis sanitaris i en les farmàcies de la zona (cal consensuar-ho amb els professionals d'aquests serveis).
- » Valorar que els serveis de drogodependències ofereixin als injectors de drogues contenidors petits o grans, els quals és convenient que estiguin sempre numerats i que el servei que els ha facilitat porti un control del retorn.

5. Formar i dotar adequadament els serveis de neteja de l'espai públic i els professionals de drogodependències que fan la recollida de xeringues.

- » Objectius
 - » Informar-los sobre els riscos de contagi.
 - » Formar-los sobre la metodologia de recollida de xeringues (protocol).
 - » Formar-los sobre el que cal fer en cas de punxada accidental (protocol).
 - » Dotar-los dels estris necessaris per fer una recollida segura.
 - » Informar-los sobre els serveis de drogodependències que participen en el PIX: farmàcies, CAP...
- » Funcionament
 - » Es fa una sessió de formació junt amb sessions de revisió i actualització en funció de les necessitats: temps transcorregut des de la darrera formació, dubtes, incidències, incorporació de personal nou, espais nous de consum...
- » Responsables
 - » Els serveis de drogodependències, o bé
 - » L'Administració.

6. Dur a terme tasques educatives i de sensibilització adreçades als consumidors de drogues en tots els serveis que treballen amb drogodependents.

» Objectiu

- » Elaborar i/o distribuir material educatiu adequat a les necessitats que detectin els educadors dels diferents serveis (gràfic, audiovisual...).

7. Informar i sensibilitzar els veïns de diferents maneres segons el context (reunions, fullets informatius, assemblees trimestrals...).

» Objectius

- » Elaborar material gràfic sobre les actuacions en cas de trobar xeringues i/o altre material de consum usat a terra, així com en cas de punxada accidental.
- » Establir una línia telefònica per a la població general de la zona de contacte directe amb els serveis de reducció de danys o de l'ajuntament per donar l'avís en cas de trobar una xeringa usada a l'espai públic.
 - En cas que el material de consum trobat estigui en espais privats oberts al públic, s'ha d'avisar el propietari perquè el reculli, i informar-lo que, en cas que no ho faci, l'Administració s'encarregarà de la recollida a càrrec seu. Si el propietari nega l'entrada a la seva propietat, és necessari sol·licitar una autorització judicial. Al mateix temps, s'ha d'indicar al propietari la conveniència de tancar el solar, perquè no estigui obert al públic.
 - En cas de material de consum trobat en espais comunitaris, cal informar la comunitat de veïns que és la responsable de recollir el material, i oferir als veïns tota la informació i eines necessàries perquè ho puguin fer de manera segura.

Cada servei ha d'implicar-s'hi i dur a terme les actuacions que es detallen a continuació.

CENTRES DE REDUCCIÓ DE DANYS + PIX²

- » **Identificar les zones obertes de consum.** A través d'un mapa, els usuaris poden marcar (de forma anònima) les zones on creuen que hi ha consum i xeringues a terra. També ho haurien de fer els educadors de carrer de les diferents zones.
- » **Oferir formació als consumidors** (amb un èmfasi especial en els consumidors nous i els sense sostre) que els faci pensar en la responsabilitat que tenen sobre el material usat en l'espai públic.
 - Informar sobre els perills que comporta l'abandonament d'aquest material i el risc que té d'incrementar l'actitud negativa dels veïns cap als consumidors, amb el perill que es faci pressió per al tancament del servei.
 - Fomentar l'educació entre iguals per difondre els missatges sobre el retorn del material usat.
- » **Reforçar la formació amb material gràfic, audiovisual** (rètols, fulls...).
- » **Oferir contenidors** petits o grans als usuaris per tal que puguin dipositar les xeringues abans de retornar-les als serveis, fent el seguiment corresponent dels contenidors donats.
- » **Fer la recollida de les xeringues usades.**
 - Disposar d'un protocol d'actuació per a la recollida de xeringues.
- » Disposar d'un **protocol per a punxades accidentals.**
- » Els recursos han de poder oferir una bona cobertura horària (vegeu els [Protocols de reducció de danys](#)) i se n'ha d'informar els usuaris perquè puguin anar a dipositar-hi el material usat.
 - Informar sobre les hores d'obertura dels serveis més propers quan el seu servei està tancat. Els usuaris han de tenir un lloc on puguin accedir quan està tancat. Si no hi ha aquests serveis, cal preveure llocs on puguin retornar el material
 - Disposar de material gràfic que informi sobre els punts on els consumidors poden dipositar el material usat; aquest material també es pot distribuir en llocs que solen freqüentar els consumidors. Es pot oferir un mapa amb els punts de retorn.
- » **Potenciar la figura dels RECO.JE³** i enregistrar el volum de xeringues a terra per zona. Informar els veïns sobre la funció fonamental d'aquest servei. Registrar el nombre d'hores destinat a fer la recollida de xeringues.
- » **Tenir un registre de xeringues noves entregades i xeringues usades retornades**, i altres dades d'interès per al sistema d'avaluació i seguiment.
- » Tenir un registre de les trucades relacionades amb el material de consum injectat abandonat a la via pública.

² Els programes d'intercanvi de xeringues (PIX) tenen un paper important en qualsevol pla local per reduir la brutícia i els estris generats pel consum de drogues (xeringues, material d'injecció...), especialment pel que fa al retorn del material, i subministren els mitjans i el material per poder retornar el material (contenidors...). Per això és important que aquests recursos tinguin una cobertura horària suficient i una bona localització per atendre els usuaris. A la vegada, els PIX són cabdals per educar els usuaris i prestar serveis amb la finalitat de reduir la quantitat de material usat a terra. En aquest recurs es té un contacte directe amb l'usuari.

CENTRES DE TRACTAMENT

- » **Oferir el PIX** als UDVP.
 - Disposar d'un protocol per punxada accidental.
- » **Fer formació i elaborar material gràfic educatiu sobre la importància del retorn** i com fer-ho de forma segura, que informi també sobre els punts on es pot dipositar el material usat i els horaris d'obertura dels centres de reducció de danys. Els usuaris han de tenir un lloc on puguin acudir quan el centre de tractament està tancat. **Distribuir aquest material.**
- » **Oferir contenidors** petits i grans on es poden dipositar les xeringues abans de retornar-les als serveis, i fer el seguiment corresponent dels contenidors donats.
- » **Tenir un registre de xeringues noves entregades i xeringues usades retornades.**

CENTRES D'ATENCIÓ PRIMÀRIA/ FARMÀCIES / HOSPITALS

- » **Incloure el PIX i els contenidors de retorn** dins dels serveis que ofereixen.
 - Disposar d'un protocol per a punxades accidentals.
- » **Informar, a través de material gràfic educatiu, de la importància del retorn, i distribuir i donar a conèixer el material.**
- » **Tenir un registre de xeringues noves lliurades i xeringues usades retornades.**

EDUCADORS DE CARRER

- » **Fer els buidatges dels contenidors** fixos en espais oberts de consum, si escau.
- » **Tenir un registre de xeringues recollides i de les hores destinades a fer la recollida de xeringues.**

COMERÇOS I NEGOCIS DE LA ZONA

- » **Facilitar informació a la línia de telèfon** d'accés directe sobre xeringues abandonades en espais públics.

SERVEIS DE NETEJA I PERSONAL DE PARCS I JARDINS

- » **Fer la recollida de les xeringues usades i altre material relacionat** amb el consum injectat (cassoletes, filtres, aigua, tovalloletes).
 - Disposar d'un protocol d'actuació per a la recollida de xeringues.
 - Disposar d'un protocol per a punxades accidentals.
- » **Fer els buidatges dels contenidors** fixos en espais oberts de consum, si escau.
- » **Identificar les zones de consum freqüent** amb presència de xeringues usades a terra.
- » **Fer un registre dels llocs i el nombre de xeringues recollides** en cada lloc.
- » **Registrar el nombre d'hores diàries destinades a fer la recollida** de material d'injecció a la via pública.
- » **Registrar, si n'hi ha, el nombre d'accidents laborals relacionats** amb la recollida de xeringues.

³ Projecte creat l'any 1995 pel SAPS-Creu Roja de Barcelona i adreçat als UDVP per via parenteral a fi de responsabilitzar-los sobre la importància de l'eliminació segura del material de consum i que consisteix a fer que els usuaris de drogues recullin xeringues i altre material de consum usat que es troba a la via pública de manera remunerada com a forma d'apropar-los a l'entorn on viuen i on intenten integrar-se.

POLICIA

- » **No comissar les xeringues noves o usades** que el consumidor porti guardades de manera segura.
- » **Identificar i registrar les zones de consum.**
- » **Fer la recollida de xeringues, en determinades circumstàncies** (quan no hi hagi altres serveis).
 - Disposar d'un protocol d'actuació per a la recollida de xeringues.
 - Disposar d'un protocol per a punxades accidentals.
- » **Facilitar informació (verbal o amb material gràfic) als usuaris de drogues** sobre els punts on poden trobar contenidors de retorn per al material usat.
- » **Tenir un registre de les trucades rebudes relacionades amb el material d'injecció abandonat a la via pública.**

ADMINISTRACIÓ LOCAL

- » **Coordinar el programa.**
- » **Contractar el sistema de recollida i eliminació de contenidors** de xeringues.
- » **Muntar un sistema de resposta ràpida** davant de l'aparició de xeringues a terra (annex 1).
- » **Planificar i fer la formació** perquè tots els agents implicats puguin identificar zones i saber on ho poden comunicar i registrar i com poden actuar.
- » **Elaborar un protocol per a la recollida** segura del material de consum.
- » **Elaborar una guia d'actuació per a la població general** davant de les xeringues a terra.
- » **Instal·lar contenidors de recollida** en determinats llocs de la via pública, si cal.
- » **Portar un registre sobre:**
 - Les zones on es troben xeringues a terra.
 - Les xeringues distribuïdes i retornades en el municipi.
 - El nombre de trucades rebudes relacionades amb el material d'injecció abandonat a terra.

VEÏNS

- » **Informar quan es trobin xeringues a terra**, a través de la línia d'atenció directa (annex 1).
 - » **Participar en les accions educatives adreçades als ciutadans** sobre el que han de fer i el que no han de fer quan es troben amb una xeringa a terra.
-

SISTEMA D'AVUACIÓ I SEGUIMENT

Cal registrar i comptabilitzar el següent:

- » Nombre de xeringues distribuïdes i de xeringues retornades.
- » Nombre de contenidors de retorn distribuïts i retornats.⁴
- » Nombre de xeringues recollides en l'espai públic i en espais privats.
- » Nombre de trucades per xeringues en espai públic i privat.
- » Zones identificades on hi ha xeringues a terra.
- » Nombre d'accidents laborals relacionats amb la recollida de xeringues.
- » Nombre d'hores que dediquen a cada zona els diferents equips de neteja.

⁴ Els contenidors han de ser els homologats: grans (5 litres, 10 litres) i petits. Es calcula que en els contenidors de 5 litres hi caben aproximadament unes 250 xeringues i en els de 10, entre 400 i 500 xeringues. Es recomana que els contenidors no s'omplin més de 2/3 parts per no sobrecarregar el cubell i evitar el risc de ruptura. En cas de no disposar de contenidors de xeringues homologats, les xeringues es podran dipositar en una ampolla de plàstic resistent, però només en casos excepcionals.

ANNEX 1. LÍNIA D'ACCÉS DIRECTE

CIRCUIT D'ACTUACIÓ DELS AJUNTAMENTS

Es recomana que hi hagi una línia de telèfon que atengui les alertes del públic en general en cas que es trobi una xeringa a terra. S'ha de donar un temps ràpid de resposta, molt més ràpid que l'estipulat per a la brossa normal.

Factors que cal tenir en compte:

- » S'ha de fer una bona difusió a la població en general (específicament a la població que està més afectada pel problema) i als consumidors. Ha de tenir un missatge molt clar.
- » S'ha de fer un registre de trucades i de les accions que s'han dut a terme per donar resposta a la demanda.

CIRCUIT D'ACTUACIÓ EN CAS DE TROBAR UNA XERINGA USADA A LA VIA PÚBLICA

- 1 L'Ajuntament rep la trucada***
- 2 L'Ajuntament valora el cas i el deriva al servei que consideri que ha de cobrir la urgència en aquell moment en funció de la franja horària i de la proximitat:**
 - » Al servei de reducció de danys (en el cas que n'hi hagi)
 - » Als serveis de neteja
 - » A la policia local o Mossos d'Esquadra en cas de necessitat
- 3 L'Ajuntament fa un seguiment de la recollida; el servei que hagi fet la recollida informa l'Ajuntament de:**
 - » La localització (mapa)
 - » La quantitat de xeringues trobades
- 4 L'Ajuntament registra:**
 - » La localització (mapa)
 - » La quantitat de xeringues trobades
 - » Qui realitza la recollida
- 5 L'Ajuntament tanca el circuit**

*En l'horari en el qual l'Ajuntament està tancat, la línia d'accés directe es deriva a un altre servei que cobreixi aquella franja horària (per exemple, els cossos de seguretat).

CIRCUIT D'ACTUACIÓ PER A LA POBLACIÓ GENERAL

En cap cas s'ha de tocar la xeringa, només ho pot fer personal especialitzat i format per a aquest tipus de tasca.

CIRCUIT D'ACTUACIÓ PER A LA POBLACIÓ GENERAL EN CAS DE TROBAR UNA XERINGA USADA A LA VIA PÚBLICA

- 1** Cal trucar a la línia telefònica específica per a aquest tipus de casos. Durant la trucada s'ha de facilitar tanta informació com es pugui explicitant:
 - » la quantitat de xeringues trobades,
 - » la localització (com més precisa millor),
 - » el tipus de lloc i
 - » si algú s'ha punxat.

- 2** Cal informar per mitjà de la línia telefònica d'accés directe, sempre que es pugui, el moment en què el personal autoritzat ha retirat la xeringa.

ANNEX 2. GUIA D'ACTUACIÓ EN CAS DE PUNXADA ACCIDENTAL

GUIA D'ACTUACIÓ PER A LA POBLACIÓ GENERAL EN CAS DE PUNXADA ACCIDENTAL

Les xeringues usades al terra mai les ha de manipular personal que no estigui autoritzat per fer-ho, però en el cas que hi hagués una punxada accidental:

- 1 S'ha de retirar l'objecte amb el qual s'ha produït la punxada.
- 2 S'ha de rentar immediatament amb abundant aigua corrent i sabó (no lleixiu) i sense refregar la zona contaminada per la punxada i permetent que la sang flueixi lliurement durant 2-3 minuts. Si cal, s'ha d'induir la sagnada pressionant la zona.
- 3 S'ha de desinfectar amb povidona iodada al 10% o alcohol al 70%.
- 4 Un cop preses les primeres mesures, s'ha de comunicar immediatament l'incident. La persona ha d'acudir a un servei d'urgències quant més aviat millor, idealment dins de les sis primeres hores (extret de [Recomanacions per a la profilaxi postexposició no ocupacional a l'HIV](#)) per aplicar el protocol específic de control i profilaxi.

ANNEX 3. PROTOCOL PER A LA RECOLLIDA DE XERINGUES

AGENTS QUE EFECTUARAN LA RECOLLIDA DE XERINGUES USADES A TERRA

- » Educadors de carrer i/o agents de salut.
- » Persones del programa RECO.JE.
- » Personal dels serveis de neteja i altres agents que fan neteja a l'espai públic (p. ex. personal de Parcs i Jardins).
- » Altres agents que actuen al carrer (policia local, Mossos d'Esquadra...).

Es recomana que tots els agents que s'encarregaran de la recollida de xeringues en la via pública estiguin vacunats contra el virus de l'hepatitis B i el tètanus per evitar possibles infeccions en cas de punxada accidental.

Un dels agents o diversos ha de formar part del sistema que dona resposta ràpida als avisos que es facin des de la població pel fet de trobar xeringues usades a terra.

El personal dels serveis de neteja hauria de prioritzar la recollida de xeringues i de la resta de material de venipunció a terra en zones especialment sensibles (al voltant de col·legis, guarderies...), de manera que siguin els llocs que es revisessin a primera hora del matí, de manera més exhaustiva i continuada.

Abans d'iniciar aquesta activitat, tots els agents han de rebre una formació breu sobre:

- » El valor d'aquesta tasca en el marc dels programes de prevenció de la sida i les hepatitis.
- » Els riscos de l'activitat.
- » El procediment de recollida.
- » Els procediments en cas de punxada accidental.

Els serveis per als quals treballen aquests professionals han de disposar de:

- » Protocol o procediment de recollida ben definit.
- » Protocol en cas de punxada accidental.

PROCEDIMENT PER A LA RECOLLIDA DE MATERIAL D'INJECCIÓ USAT A LA VIA PÚBLICA

- 1 Si es tenen ferides o lesions a les mans o altres zones de la pell, s'han de portar les mans tapades.
- 2 No s'ha de tocar amb les mans desprotegides cap producte que pugui estar contaminat amb sang o que pugui tallar o fer ferides.
- 3 En cas de dubte davant de qualsevol objecte, cal actuar com si fos un objecte contaminat o punxant.
- 4 En cas de trobar una superfície on hi ha taques de sang (o altres fluids humans), s'ha de netejar amb aigua oxigenada.
- 5 En el cas que la roba s'embruti amb sang (o altres fluids humans), n'hi ha prou amb un rentat amb aigua calenta i sabó.

PROCEDIMENT DE RECOLLIDA I ELIMINACIÓ

Recollir una xeringa de terra és una tasca que, a més de senzilla, és molt útil. Només cal observar les tres normes següents:

- 1 No s'ha de desmuntar la xeringa ni intentar muntar-la de nou.**
- 2 S'ha d'agafar pel cos amb pinces, mai per l'agulla.**
- 3 S'ha de dipositar dins del contenidor. El contenidor sempre ha d'estar en una superfície plana; no s'ha de subjectar mai amb la mà.**

Prenent totes aquestes mesures és gairebé impossible patir una punxada accidental. (En cas de punxada accidental, vegeu l'annex 2.)

Els contenidors han de ser contenidors autoritzats per a aquest tipus de recollida, ja que mentre s'usen queden hermèticament tancats, de tal manera que es poden introduir xeringues però no se'n poden extreure. Quan aquests contenidors estiguin plens, ha de ser una empresa de residus autoritzada la que transporti els contenidors plens al lloc destinat per destruir-los.

Finalment, cal recordar que la tasca d'aquests col·lectius aconsegueix evitar la presència de xeringues als carrers amb una feina ben feta de la qual es beneficia tota la ciutat.

MATERIALS IMPRESCINDIBLES PER A PERSONAL AUTORITZAT PER A LA RECOLLIDA DE XERINGUES

L'extracció eficaç, la recollecció i l'emmagatzematge dels contenidors de xeringues requereix un equipament apropiat per garantir la seguretat del personal.

Un sistema segur de treball en la manipulació d'agulles ha d'incloure protocols que notifiquin qualsevol incident.

Els materials necessaris per a la recollida del material usat són:

- 1 Contenedors de recollida de xeringues autoritzats.**
Tot el personal que faci la recollida de xeringues (RECO.JE, serveis de neteja, educadors de carrer, agents de salut...), en el moment d'anar a fer la recollida de les xeringues usades, ha de dur aquest contenidor específic.
- 2 Guants.** Ha de ser un tipus de guants que compensi la utilitat i la protecció per tal d'evitar lesions. Sempre s'han d'utilitzar guants, però sobretot en cas que no es disposi d'altres estris de recollida, ja que hi ha la possibilitat d'un contacte accidental amb la mà. Han de tenir un gruix adequat de protecció per evitar possibles punxions amb agulles. El personal que fa la recollida ha de ser conscient que els guants no asseguren una protecció al 100%; per tant, cal exigir sempre unes pinces i evitar haver d'agafar la xeringa amb la mà.
- 3 Tenalles.** Cal que siguin pinces llargues.
- 4 Escombretes i recollidors.**
- 5 Calçat adient.** Cal portar sabates antipunxades que tenen la planta amb alumini, tot i que al principi pot ser que no agradin.

ANNEX 4. RECOMANACIONS PER ALS USUARIS

RECOMANACIONS PER ALS USUARIS

PER A LA RECOLLIDA DE XERINGUES

- 1** No s'ha de recollir mai cap xeringa amb les mans, ja que pot incrementar el risc de lesions per punxada i exposar la persona a una infecció. Qualsevol persona que reculli xeringues o altre material ha d'utilitzar tenalles i guants resistents a les punxades i portar contenidors adequats per dipositar les xeringues.
- 2** Cal retornar els contenidors quan estan a 2/3 de la seva capacitat.
- 3** No s'ha de flexionar, trencar ni forçar les xeringues en els contenidors plens, ja que incrementa el risc de lesió.
- 4** No s'ha de col·locar ni portar les xeringues destapades en bosses, butxaques o en les mànigues de la roba perquè no són resistents a les punxades i comporten un risc de lesió.
- 5** Si els contenidors no estan disponibles, s'han de posar les xeringues en un recipient rígid de plàstic amb tapes ben ajustades com ara ampolles de lleixiu, etc.
- 6** Cal vacunar-se contra l'hepatitis B i el tètanus.

BIBLIOGRAFÍA

- » Department of Health and Ageing. Report on the national audit of community needle and syringe disposal facilities: recommendations. Australian Government; juny de 2005.
- » Department for Environment, Food and Rural Affairs. Tackling drug related litter. Guidance and good practices. London: Department for Environment, Food and Rural Affairs; octubre de 2005.
- » Ksobiech K. Return rates for needle exchange programs: a common criticism answered Harm Reduct J [Internet] 2004 Apr; 1:2. Disponible a: www.harmreductionjournal.com/content/1/1/2
- » Strike C, Hopkins S, Watson TM, Gohil H, Leece P, Young S et al. Best practice recommendations for Canadian harm reduction programs that provide service to people who use drugs and are at risk for HIV, HCV, and other harms: part 1. Toronto (ON): Working Group on Best Practice for Harm Reduction Programs in Canada; 2013.
- » World Health Organization. Department of HIV/AIDS. Guide starting and managing needle and syringe programmes; 2007.
- » Centers for Disease Control and Prevention. Updated U.S. Public Health Service Guidelines for the Management of Occupational Exposures to HBV, HCV, and HIV and Recommendations for Postexposure Prophylaxis. MMWR 2001;50(No. RR-11):
- » Departament de Salut. Risc biològic parenteral. Disponible en línia: http://canalsalut.gencat.cat/web/.content/home_canal_salut/professionals/temes_de_salut/salut_laboral/documents/arxius/parenteral.pdf
- » Generalitat de Catalunya. Departament de Sanitat i Seguretat Social. Recomanacions per a la profilaxi postexposició no ocupacional a l'HIV). Barcelona; febrer de 2003. Disponible en línia: http://canalsalut.gencat.cat/web/.content/home_canal_salut/professionals/temes_de_salut/sida/documents/arxius/profihiv.pdf

»

Generalitat de Catalunya

Agència de Salut Pública de Catalunya